

Motion till riksdagen

1989/90:N326

av Lars Norberg (mp)

Livscykel-specifikation för fabriksprodukter

Beskattningen är ett utomordentligt viktigt medel att styra förbrukningen av knappa naturresurser, först mot en konstant förbrukning och sedan mot en minskad förbrukning, och jag har ingen som helst förståelse för argumentet: det kan ju inte lilla Sverige börja med på egen hand; det kan endast komma till stånd genom internationella överenskommelser. Svenskarna är ett folk som består av intelligenta människor, som dessutom har en stor administrativ talang. Vi kan säkert vara pionjärer på materialbesparingsområdet – om bara viljan finns.

Men det räcker inte med enbart beskattning av råvarorna. Eller för att anknyta till moraliska principer: för att behandla naturens resurser som kapital behöver vi dessutom tänka igenom hela den process vi startar då vi använder mineralresurserna för ett visst ändamål. Vi borde för varje produkt vi tillverkar skriva en "livscykel-specifikation". *Den skall tala om för alla intresserade att konstruktören och tillverkaren verkligen vet vad han gör, att han har tänkt igenom den process han startat genom att tillverka produkten.* En livscykel-specifikation skall, som namnet antyder, tala om hur man väntar sig att den process man startat genom att tillverka varan skall utveckla sig ända tills varan är uttjänt.

En livscykel-specifikation skall därför ge följande information:

- a) Vad tjänar produkten för syfte? Vad är försvaret för att man beslutat att ta mänsklighetens oskattbara kapital av råvaror i anspråk för dess tillverkning? (För det är ju ett mycket allvarligt beslut.)
- b) Vilka naturtillgångar tas i anspråk för tillverkning av ett exemplar av produkten: mineral, energi etc., och vilka biprodukter alstrar tillverkningen, dvs. hur mycket material recirkuleras och hur mycket föroreningar går ut till luft, vatten och soptipp? Vilka vådor föreligger för dem som arbetar med tillverkningen?
- c) Om produkten omsätter energi, vilken är verkningsgraden, och ger den någon miljöpåverkan vid sin användning?
- d) Varudeklaration på traditionellt vis, teknisk beskrivning, bruksanvisning.
- e) Tekniska garantier och garantitid uppges.
- f) Förväntad teknisk livslängd uppges och motiveras.
- g) Serviceanvisningar anges. Behöver vissa slitagedelar utbytas med vissa regelbundna intervaller anges det också, liksom skrotningsspecifikationer för dessa slitagedelar.
- h) Tillverkaren anger sina avsikter beträffande service: Hur länge avser han att hålla reservdelar? Han bör samtidigt avge en förklaring, att han vid en eventuell överlåtelse av sin rörelse skall kräva att efterföljaren skall överta dessa serviceförpliktelser.

i) Slutligen avslutas livscykel-specifikationen med en skrotningsspecifikation, vilken i detalj anger hur konstruktören utfört produkten för att den skall kunna skrotas på ett enkelt sätt och så att allt väsentligt material enkelt skall kunna återanvändas utan att blandas ihop. I skrotningsspecifikationen anges vidare hur man skall förhålla sig med eventuella giftiga eller på annat sätt vådliga ämnen som ingår i produkten (t.ex. kvicksilver, freon och syror).

En lagstiftning om livscykel-specifikation bör snarast införas för kapitalvaror – även s.k. hushållskapitalvaror. Jag är övertygad om att en lagstiftning som föreskriver att en livscykel-specifikation skall levereras med varje kapitalvara som säljs i landet kommer att få en oerhörd pedagogisk betydelse. Den kommer att tvinga både tillverkare och brukare att tänka på att de handskas med varor av kapitalkaraktär – oersättliga råvaror – och att dessa varor inte bara kan åsättas ett ekonomiskt värde utan är unika och oersättliga och därför måste handhas i medvetande om detta.

I dag tappar leverantören alltför ofta intresset för sin produkt i och med att garantitiden gått ut. Och användaren tappar likaledes intresset när produkten tjänat ut.

Det är märkligt att kraftföretagen inte begär någon livscykel-specifikation för ett kärnkraftverk, som trots allt är en av de mest materialkrävande verksamheter som finns och som dessutom säkerligen kommer att bjuda på ganska intrikata problem vid skrotningen. Livscykeln är ju inte avslutad förrän materialet är återanvänt – eller är det köp-slit-släng-reaktorer man sysslar med?

Fast vi vet ju redan hur man gör. När man inte använder kärnkraftverket mera låser man det och går därifrån. Så har man gjort med Ågesta-reaktorn. Så har man gjort med Marviken-reaktorn.

Hela texten ovan publicerades ursprungligen 1975. Förslaget har framförts i motioner 1977 och 1989. Fortfarande finns inga skrotningsspecifikationer vare sig på kärnkraftverk eller på kylskåp och bilar. Kylskåpen kastas fortfarande på soptippen, och freonet läcker ut. Sverige har varit en pionjär på varudeklarationernas område. Tyvärr gäller inte detta längre. De energideklarationer som exempelvis krävs i många stater i USA, exempelvis Californien, visar att Sverige kommit på efterkälken. Det är hög tid att tillverkare och brukare av kapitalvaror tvingas ta sitt ansvar. En lagstiftning om livscykel-specifikation borde ha funnits för länge sedan.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att ett lagförslag om livscykel-specifikation skall utarbetas enligt de principer som anförts i motionen.

Stockholm den 23 januari 1990

Lars Norberg (mp)